טיסת "פליי דובאיי": לא בטוח שנקבל תשובות ברורות

written by מאיר בן שבת | 01.10.2026

החוסן והרוח של הציבור בישראל הם מכפיל כוח ובסיס לאופטימיות בהתמודדות של המדינה עם אתגריה הסבוכים.

פרטי ניסיון הפיגוע ההמוני בטיסת פליי דובאי שלשום טרם התבהרו לחלוטין, אך מה שכבר בוהק למרחוק – ולא בפעם הראשונה – הוא תושייתם המפעימה של הנוסעים הישראלים. שוב חזינו ביכולת הישראלית הייחודית לעבור בשבריר שנייה משאננות מוחלטת ונינוחות של סוף חופשה לפעולה יזומה, מאולתרת, נועזת ונחושה, מתוך תובנה קיומית עמוקה ש"אם אין אני לי, מי לי; ואם לא עכשיו, אימתי".

"שרברב ישראלי, שמעולם לא הטיס מטוס, לקח את המוט, הרים אותו ויישר את המטוס בטרם יתרסק" – כך תיאר הנשיא דונלד טראמפ בסגנונו הציורי את גבורתו של יניב חיון. שאלת מקורו של המנגנון הנפשי והתרבותי הזה מעסיקה זה שנים רבות סוציולוגים, פסיכולוגים, הוגים ומנהיגים ברחבי העולם. כתשובה אפשרית לחידה זו, ניתן להצביע על השילוב הייחודי של נסיבות היסטוריות וגורמי עומק אשר עיצבו יחדיו את הדי־אן־איי הישראלי.

השילוב הזה כולל בין השאר את החיים בתודעת איום מתמדת, שפיתחה אינסטינקטים בסיסיים מחודדים למצבי חירום; את הניסיון המבצעי והאזרחי שנצבר בשירות הצבאי, במערכות ציבוריות או כאזרחים מן השורה שחוו את המציאות הביטחונית; את הדחף הישראלי האופייני ליוזמה ולעשייה פעילה; את האמונה הבלתי מתפשרת ביכולת לשנות את רוע הגזרה, ואת תחושת הערבות ההדדית – שלחלוטין אינה סיסמה נבובה, אלא רכיב פונקציונלי במנגנון ההישרדות. ברגע האמת, הישראלי רואה את האנשים סביבו כבני משפחה שיש להגן עליהם.
את הייחודיות הזו היטיב לתאר אמג'ד טה – עיתונאי, סופר ופרשן פוליטי בכיר מאיחוד האמירויות, העומד בראש המרכז הבריטי למחקרים ולימודים של המזרח התיכון (AMRC) וחבר הנהלת ארגון "שראכה" לקידום קשרים תרבותיים בין ישראל למדינות המפרץ. בפוסט שנעשה ויראלי כתב טה: "א־לוהים יברך את כל הנוסעים. זו רוחם של הנוסעים הישראלים: בטוב וברע כאחד, העם היפה הזה לעולם לא שוכח לחגוג את החיים".
בפסוקים שנקרא השבת, עם חתימת מחזור הקריאה השנתי של חמשת חומשי התורה, יהדהדו בעוצמה מילות הפרידה הנצחיות של משה רבנו מעם ישראל, שמקבלות פעם אחר פעם תוקף מציאותי ומצמרר: "אשריך ישראל, מי כמוך". על הסייעתא דשמיא והניסים שנוספו ראויה גם הסיומת: "עם נושע בשם".

הסכנה מבפנים

כמו בפיגועי 11 בספטמבר, גם כיום ההבנה המתחדשת שהאיום על ביטחון המטוס יכול להגיע מקרב אנשי הצוות עצמם, ולא רק מצד הנוסעים, תציב אתגר גדול בפני חברות התעופה וגורמי האבטחה במדינות רבות בעולם, ולא רק בישראל. הרבה יותר קשה להתמודד עם מי שכבר נמצא בתוך המערכת טייס, איש תחזוקה, או כל עובד אחר שנגיש למטוס באופן לגיטימי.

באוקטובר 2015 הופל מטוס רוסי של חברת מטרוג'ט זמן קצר לאחר שהמריא משארם א־שייח' לסנט־פטרבורג. כל 224 האנשים שהיו על סיפונו נהרגו. חקירות רשמיות של רשויות הביטחון ברוסיה ובמדינות נוספות אישרו כי ההתרסקות נגרמה כתוצאה מפיצוץ מטען חבלה שהוטמן במטוס. החשד היה שהחדרת המטען למטוס נעשתה בסיוע גורם מתוך מערך השירותים של שדה התעופה. האירוע נחשב לאסון התעופה הקטלני ביותר בתולדות התעופה הרוסית, והמחיש את המשמעות הקטלנית של איום מבפנים.

מעבר לנושאי האבטחה, השאלה שתעמוד במוקד החקירות סביב ניסיון הפיגוע היא אם מדובר ביוזמה פרטית של טייס המשנה העומאני או בפעולה שעשה בשליחותו של גורם אחר: איראן וגרורותיה, מדינה עוינת אחרת או ארגון ג'יהאדיסטי.

התשובה לכך נחוצה לא רק כדי להטיל את האחריות על הגורם הזה ולגבות ממנו מחיר, אלא כדי להבין אם מדובר בחידושו של דפוס הפעולה הזה. גם אם יתברר שאין זה כך, הרשויות בישראל יצטרכו להניח שיש מספיק גורמים שינסו לחקות את הפעולה.
אתגר גדול אחר למערכת הישראלית נובע מהרגישות המיוחדת של היחסים עם איחוד האמירויות ועם מדינות המפרץ. התקשורת באמירויות ובערב הסעודית מסקרת את האירוע בהרחבה, אך עדיין מגדירה אותו כתקרית שנסיבותיה נבדקות. לממצאי החקירה עלולה להיות השפעה על המוניטין של הרשויות ושל חברות התעופה במדינות המפרץ, מעבר לתגובה שתידרש מצידן, אם יתברר שמדינה או ארגון מוכר עומדים מאחורי ניסיון הפיגוע. על רקע זה, האפשרות שהשאלה תישאר לא פתורה אינה בלתי סבירה.

מציאות נפיצה

ניסיון הפיגוע הסיט את הקשב מהעימות בין ארה"ב לאיראן, אך רק לזמן מה. אומנם הכלכלה האיראנית ממשיכה לכרוע תחת לחץ המצור הימי ועיצומי התעופה החדשים שהטילה וושינגטון, אך הדוברים בטהרן יוצאים מגדרם כדי ליצור רושם של הסתגלות למציאות החדשה.

טראמפ הבהיר כי הוא רואה בחידוש המערכה האווירית תרחיש סביר, אך למרות הרטוריקה איראן קיבלה לאחרונה מארה"ב תשובה רשמית למתווה שהציעה. המתווכות עדיין מנסות לגשר על המחלוקות, ובעיקר אלה שנוגעות לסדר הפעולות הסרת המצור מול ויתורים בתחום הגרעין.

על אף מאמצי התיווך, נראה כי כל השחקנים נמצאים בהמתנה לתוצאות הבחירות בארה"ב ובישראל. בינתיים הם פועלים לשפר עמדות ועוקבים מקרוב אחר זירות המעטפת, בקרבות בין סעודיה לחות'ים ובשאר הזירות.

אסור להיתפס לשגרה. המציאות הנפיצה שראש הממשלה נתניהו רמז עליה באזהרתו הפומבית עלולה להתהפך בתוך רגע.

מי שעוד ממתינים להתפתחויות עם איראן הם ראשי חיזבאללה וגורמי הכוח בלבנון. בנאום שנשא במלאת שנתיים לחיסולו של חסן נסראללה הבהיר המזכ"ל הנוכחי, שיח' נעים קאסם, כי ארגון הטרור השיעי עומד על רגליו ואינו מתכוון לוותר על מעמדו, על נשקו או על תפיסותיו.

דבריו הנוקשים לא הצליחו לטשטש את גודל האתגרים שהארגון מתמודד איתם. מעל ומתחת לפני השטח ניתן לראות בכל תחום את סימניו של השינוי שהתרחש בשנתיים האחרונות: חיזבאללה כבר אינו מחזיק בשליטה שהייתה לו בשטח ובקו הכפרים שלאורך הגבול עם ישראל, הוא איבד מפקדים, לוחמים, תשתיות ונכסים אסטרטגיים, ומעבר לכך גם את מעמדו במערכת הלבנונית.

נעים קאסם עצמו מתקשה להיכנס לנעליו של נסראללה ולמלא את החלל שהותיר בתחום הצבאי, הפוליטי או החברתי. במקביל גוברים הקולות הלבנוניים המביעים תסכול עמוק מהמחיר הכבד של מלחמת חיזבאללה, שאינה בהכרח מלחמתה של לבנון. לצד כל אלה הממשל הלבנוני, למרות חולשתו, מנסה לבסס סדר חדש.

מנקודת מבטה של ישראל אלה הישגים גדולים, אך המלאכה לא תמה, ועוד מוקדם לסיכומים. כל השחקנים במערכת מבינים כי האופן שבו תצא איראן מהעימות הנוכחי יעצב ישירות את כוחו, מעמדו ומדיניותו העתידית של חיזבאללה. משום כך על ישראל להדק את שליטתה בשטח, לשמר יוזמה התקפית רציפה ולבלום כל ניסיון להתעצמות מחדש. אסור לה להרפות לרגע את הלחץ על גרונו של האויב.

אסור לאפשר חטיפה, בכל מחיר

מכונת הסיכול בעזה ממשיכה לעבוד. לא בטוח שקצב הגריעה מדביק את קצב הגדילה בכוחותיו של האויב, אך לרציפות הזו יש חשיבות עליונה בשיבוש תוכניותיו. ההישג הגדול השבוע היה חיסולו של עז א־דין אל־ביכ, מפקד החטיבה הצפונית של חמאס, שנודע באכזריותו אפילו בקרב הפלסטינים. כדי לעמוד על חשיבות הסיכול הזה יש לחזור בזמן ל־12 ביוני 2008.

בבוקר אותו היום ניסתה חוליית מחבלים בחמאס לפרוץ את גדר המערכת ולחדור לשטח ישראל באזור נתיב־העשרה, צפונית למעבר ארז. הפעולה התקיימה בחסות מטח כבד של פצצות מרגמה ורקטות לעבר מוצבי צה"ל, שנועד לרתק את הכוחות ולמנוע את סיכול החדירה. לצורך פריצת הגדר השתמשו המחבלים בשופל הנדסי, שהורכבו עליו לוחות פלדה מאולתרים כדי להופכו חסין לאש מנשק קל.

תצפית צה"ל זיהתה את הכלי נע לעבר הגדר והזניקה לעברו טנק. פגז מדויק השמיד את השופל עוד לפני שהספיק לחצות לשטח ישראל. זה היה אחד מניסיונות הפיגוע המורכבים והחריגים של חמאס באותה התקופה, שנועד לפרוץ את גדר המערכת ולבצע הרג המוני.

המוח מאחורי התוכנית היה עז א־דין אל־ביכ. באותם הימים הוא היה האחראי על המבצעים המיוחדים מטעם הזרוע הצבאית של חמאס בצפון הרצועה. הדמיון לתוכנית המתקפה השטנית שביצע חמאס ב־7 אוקטובר לפני שלוש שנים כנראה אינו מקרי.

הידע והניסיון המבצעי והפיקודי שצבר אל־ביכ בשנות פעילותו היו נכס ייחודי לארגון הטרור. גריעתו משורות הפיקוד הבכיר של חמאס חשובה במיוחד בימים שאנו מדווחים על כוונותיו של ארגון הטרור לבצע פיגועי חטיפה. כמו אל־ביכ יש לא מעט פעילים ברצועה, שמשקיעים כיום את כל מרצם וכישרונם בדבר אחד: לבלום את ישראל ולשנות את מאזן הכוחות.

הדרך היחידה שלהם להשיג תוצאה כזאת היא חטיפה: השגת קלפי מיקוח שבאמצעותם ילחצו על ישראל להפסיק את החיסולים ולהסיג את כוחותיה. ישראל חייבת לעשות הכול כדי להכשיל את מזימתם. מכונת הסיכול חייבת לעבוד ללא הפסקה, בכל מקום, בכל דרג ובכל זמן. יש לאלץ את אנשי חמאס להימלט ממקום למקום, כדי שישקיעו את כל מרצם בהישרדות.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 02 באוקטובר 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.